

מלחמה - אתחלתא דגאולה

(מגילה י"ז ע"ב)

עמוד א'

לך לך תשפ"ה 018

מַלְחָמָה עַל יַדֵי מֶלֶךְ

כתיב (שמואל א ה, ד-ה) וַיִּתְקַבְּצוּ כָּל זַקְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיָּבֹאוּ אֶל-שְׁמוּאֵל הַרְמָתָה: וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הִנֵּה אַתָּה זָקֵן וְבָיִתְךָ לֹא הָלַכְנוּ בְּדַרְכֶיךָ עִתָּה שִׁימָה-לָּנוּ מֶלֶךְ לְשֹׁפְטֵנוּ כְּכָל-הַגּוֹיִם: וְעוֹד הוֹסִיפוּ בְנֵי לֹמֶר (שמואל א ה, כ) וְהָיִינוּ גַם-אֲנַחְנוּ כְּכָל-הַגּוֹיִם וְשֹׁפְטֵנוּ מִלִּפְנֵינוּ וַיֵּצֵא לִפְנֵינוּ וְנִלְחַם אֶת-מֶלְחֻמָּתָנוּ:

ולהבין את בקשת בני משמואל הנביא "שימה-לנו מלך לשפוטנו ככל-הגוים וכו' ויצא לפנינו ונלחם את-מלחמתנו". וכן מדוע "וירע הדבר בעיני שמואל" (שמואל א ה, ו) ויתר על כן דברי הקב"ה לשמואל (שמואל א ה, ז) לא אתך מאסו פי-אתך מאסו ממלך עליהם.^א

מֶלֶךְ - וְנִלְחַם אֶת-מֶלְחֻמָּתָנוּ

וביאר המלבי"ם^ב (שם, פסוק כ) וז"ל ויצא לפנינו ונלחם את-מלחמתנו, שילחם נגד הצר. ודייקו לאמר את מלחמתנו, שלא יהיה כעריץ אשר ייחס המלחמות אליו וילחם מלחמות לבעבור השררה והכבוד, והארצות שיכבוש יקראו על שמו, רק ילחם מלחמות שלנו לצרכינו, ואשר יכבוש יהיה שלנו, שזה גדד המלך הנתון תחת דת ומשפט שכל מגמתו הוא הצלחת העם ולתקן עניניהם בין במדינה בין נגד הצר הצורך, עכ"ל.

וכך אמרו (סנהדרין כ:): תניא, רבי אליעזר אומר: זקנים שבדור - כהוגן שאלו, שנאמר תנה לנו מלך לשפוטנו, אבל עמי הארץ שבהן קלקלו, שנאמר וְהָיִינוּ גַם-אֲנַחְנוּ כְּכָל-הַגּוֹיִם וְשֹׁפְטֵנוּ מִלִּפְנֵינוּ וַיֵּצֵא לִפְנֵינוּ (ונלחם את-מלחמתנו).

ופרש"י (שם, ד"ה עמי הארץ) וז"ל דאילו זקנים שאלוהו לשופטם ולרדות הסרבנים שבהם, אבל עמי הארץ תלו עליו מלחמותיהם שאמרו ויצא בראשינו ונלחם את-מלחמתנו, עכ"ל. וכן הוא ביד רמה (שם) וז"ל, בזקנים שבאותו הדור כהוגן שאלו שבקשו מלך לשפוטם ולרדות את הסרבנין שבהן במקל, ועמי הארץ שבהן קלקלו שבקשו להם מלך להלחם מלחמותיהם ולא בטחו במקום, עכ"ל.^א

והעולה מדבריהם ש'קלקלו' בזה שביקשו מלך שילחם מלחמותיהם, שזוהו חסרון בטחון בקב"ה. שהרי הבורא יתברך הוא הלוהם מלחמתם, כלשון הפסוק (שמות יד, יד) ה' יִלְחָם לָכֶם, וכן (שמות טו, ג) ה' אִישׁ מִלְחָמָה.^ב

^א הרבה קולמוסים נשתברו להבין את עומק בקשת בני, ומדוע שמואל כ"כ הרבה להוכיח אותם בדברים הקשים כגידיים, כגון; (שמואל א י, ט) וְאַתֶּם הַיּוֹם מֵאִסְתֶּם אֶת-אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר-הוּא מוֹשִׁיעַ לָכֶם מִכַּל-רְעוּתֵיכֶם וְצַרְתֶּיכֶם וְתֹאמְרוּ לוֹ פִּי-מֶלֶךְ תִּשִּׁים עֲלֵינוּ. והלא כן צווינו בתורה (דברים יז, טו) שום תשים עליך מלך אשר יבחר ה' אלהיך בו מקרב אחיך תשים עליך מלך. במבט הפנימי הנוכחי באנו לבאר נוקדה אחת ומרכזית - מלחמה על ידי מלך. וא"ה עוד יופיעו להלן היבטים נוספים בנושא 'מלך'.

^ב (במאמר המוסגר לטובת המעיין. למלבי"ם יש מהלך דיליה להסביר לאורך כל הפסוקים את המשא ומתן שהיה בין בני משמואל. ובספוק כ' (המצוטט השתא) המלבי"ם מסביר את דברי בני ששאלו כהוגן, ולא כמו ששמואל חשב לעיל בפסוק ח'. ואכן בפסוק הבא (כא) שמואל קבל את דבריהם - וישמע שמואל את פלדברי העם וידברם באזני ה'. אנו לא באנו אלא להסביר את דברי בני בבקשתם "ונלחם את-מלחמתנו", וכמו יבואר לקמן עומק כוונתם).

^ג וכן מבואר בבית הבחירה למאירי (סנהדרין שם) וז"ל, זקנים שבאותו הדור ששאלו מלך לשמואל כהוגן שאלו שלא אמרו אלא שימה לנו מלך לשפוטנו כלומר לרדות את הסרבנים, ועמי הארץ שבהם קלקלו ואכלוה פגה שאמרו והיינו גם אנחנו ככל הגוים ושפטנו מלכנו ויצא לפנינו ונלחם את מלחמתנו וארור הגבר אשר יבטח באדם ושם בשר ודועו ומן ה' יסור לבו, עכ"ל.

^ד ועיין במבט הפנימי (011/002) להרחבת הנושא.

מלחמה - אתחלתא דגאולה

(מגילה ז' ע"ב)

עמוד ב'

לך לך תשפ"ה 018

בקשת מלך - להעבידם עבודה זרה

וזהו עומק דברי הספרי (שופטים פ"ט פ"א ק"ג ד"ה ואמרת אשימה) וז"ל, רבי נהוריי אומר לא בקשו להם מלך אלא להעבידם עבודה זרה שנאמר (שמואל א' ח, כ) וְהִינֵנו גַם־אֲנַחְנוּ כְּכָל־הַגּוֹיִם וְגו', עכ"ל.

והיינו שורש ע"ז, סילוק הקב"ה והעמדת כח חילופי ח"ו במקומו. ובהעמדת מלך להלחם במקום מלכו של עולם, יש ניצוץ של ע"ז, והבן.

וכלשון הרד"ק (שם שם, ה) וז"ל, שאמרו כְּכָל־הַגּוֹיִם והם לא היו צריכים כְּכָל־הַגּוֹיִם אם היו שומרים דרך ה', כי הוא לוחם את מלחמותם. והם אמרו וַיֵּצֵא לַפְּנֵינוּ וְנִלְחַם אֶת־מִלְחַמָּתָנוּ לפיכך אמר הקדוש ברוך הוא לשמואל (שמואל א' ח, ז) לָא אֶתְךָ מֵאֲסוּ פִּי־אֲתִי מֵאֲסוּ מִמֶּלֶךְ עֲלֵיהֶם וכו'.

כְּכָל־הַגּוֹיִם - שמלכיהם עושים מלחמות

ובאמת דרך אזה"ע שמלכים עושים מלחמות. כמו שמצאנו שפעם הראשונה שמופיע 'מלחמה' בתורה, הוא מלחמה שהייתה בין מלכים. כמ"ש (בראשית יד, א - ב) וַיְהִי בַיּוֹם אֲמַרְפֶּל מֶלֶךְ־שֵׁנָעַר אֲרִיזָה מֶלֶךְ אֶלְסָר כְּדָרְלֵעָמַר מֶלֶךְ עֵילָם וְתִדְעֵל מֶלֶךְ גּוֹיִם־עָשׂוּ מִלְחָמָה אֶת־בְּרָעַ מֶלֶךְ סֹדֶם וְאֶת־בְּרָשָׁע מֶלֶךְ עֲמֹרָה שְׂנָאָב מֶלֶךְ אֲדָמָה וְשִׁמְאֵבֵר מֶלֶךְ צַבִּיִּים וְיִמְלֹךְ בְּלַע הַיֵּ־צַעֲרָה:

אולם להבדיל בין אור לחושך בין ישראל לעמים, נאמר (דברים כ, ד) כִּי ה' אֱלֹהֵיכֶם הֵלֶךְ עִמָּכֶם לְהִלָּחֵם לָכֶם עַם־אֲיִבֵיכֶם לְהוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם. ועל זה בא שמואל הנביא בטרוניה על בני"י.

דעת הרמב"ם

אולם דעת הרמב"ם שכן ראוי שיהא מלך בישראל. שקרא להלכות מלכים (ספר שופטים) הלכות מלכים ומלחמותיהם. וכתב שם (פ"ד ה"י) שאין ממליכין מלך תחלה אלא לעשות משפט ומלחמות, שנאמר (שמואל א' ח, כ) וַיִּשְׁפָּטֵנוּ מִלְכָּנוּ וַיֵּצֵא לַפְּנֵינוּ וְנִלְחַם אֶת־מִלְחַמָּתָנוּ.

^ה וכ"כ בפסיקתא זוטרתא (לקח טוב) דברים דף כט עמוד א ד"ה כי תבוא אל הארץ.

^א ועיין באברבנאל (שמואל שם) ד"ה הדעת הראשון שהקשה כמה קושיות על הדעה המובא בספרי, ונצטט מעט מתוך אריכות דבריו וז"ל, והדעת הזו הוא רחוק מאד, כי אם היה כן לא היה הקדוש ברוך הוא ממלא שאלתם ולא היה מספיק בידיהם וכו' ועוד שכאשר אמר יתברך לשמואל ועתה שמע בקולם אך כי העד תעיד בהם והגדת להם משפט המלך, למה לא זכר דבר מהע"ז אשר יעבדו, עכ"ל. וסיים בהסבר דברי הספרי וז"ל רוצה לומר שהיו עוברים ההנהגה האלקית והנהגת שמואל ומבקשים הנהגת המלך, וזה היה ענין הדמוי שדמהו לע"ז, עכ"ל.

^א ע"ע בפירושו על הפסוק (הושע י, ג) כִּי עָמָה יֵאמְרוּ אֵין מֶלֶךְ לָנוּ כִּי לֹא יֵרָאֵנוּ אֶת־ה' וְהַמֶּלֶךְ מִה־יַּעֲשֶׂה־לָנוּ: וז"ל, עתה בגלותם מארצם יכירו ויאמרו כי אין מלך לנו פי' כאלו אין מלך לנו, כי אין בו כח להצילנו מיד אויבינו כמו שחשבנו כששאלנו לנו מלך ויצא לפנינו ונלחם את מלחמותינו, והא-ל-ית' היה מלכנו ולא היינו צריכים מלך והוא היה מצילנו מיד אויבינו כאשר היינו עושים רצונו, וכיון שלא יראנו את ה' ועזבנו תורתו מה יעשה לנו המלך אשר שאלנו, הרי הוא אין בו כח להצילנו אחר שקצף בנו הא-ל יתברך כי חטאנו לו וזה יתוודו ישראל בגלותם, עכ"ל.

^ב ועיין ברבינו בחיי (דברים יז, טו) וז"ל, אין רצונו של הקדוש ברוך הוא שיהיה מלך בישראל אלא הוא, כי הוא יתעלה המלך ההולך בתוך מחניהם משגיח על פרטיהם, אין להם צורך במלך אחר, כי העם הנבחר אשר אדון הכל מלכו מה יעשה במלך בשר ודם, ולכך הקשה בעינו יתעלה כששאלוהו לשמואל הנביא, עכ"ל.

^ט ועיין באברהם יגל (שם) וז"ל, וגרסינן בפ"ב דסנהדרין (ע"י) [עמי הארץ] שאלו שלא כהוגן ופירש"י ז"ל מושם דתלו עליו מלחמותיהם ג"ל דרבינו מפרש כיון דאמרו דיעשה מלחמה בכל הגוים והיינו להרבות להם ממונ ע"י ביות המלכים שעושין, אבל אין המלך עושה מלחמה אלא כדי שתתפרסם אלהותו יתברך ויתעלה שמו דהיינו מלחמת ה' דכתב רבינו ז"ל ועיין בס' מקראי קודש ז"ל דף כ"ד ע"א, עכ"ל.